

Geliş Tarihi (Received): 14.08.2021

Kabul Tarihi (Accepted): 29.11.2021

Araştırma Makalesi

Pandemi Sürecinde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitimle Aldıkları Anatomi Dersi İçin Bireysel Çalışma Yöntemlerinin Belirlenmesi

Determination of Individual Study Methods for the Anatomy Lesson Taken by Nursing Students with Distance Education during the Pandemic Process

Dr. Öğr. Üyesi Saadet Erdem¹

Dr. Öğr. Üyesi Nihal Gürlek Çelik²

¹ Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bolu, Türkiye

² Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kırşehir, Türkiye

Yazışmadan sorumlu yazar Eposta: saadeterdem@ibu.edu.tr

Alıntı (Cite): Erdem S, Gürlek Çelik N. Pandemi Sürecinde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitimle Aldıkları Anatomi Dersi İçin Bireysel Çalışma Yöntemlerinin Belirlenmesi. YBH dergisi. 2021;2(2): 16-34.

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin anatomi dersine bireysel çalışma yöntemlerini belirlemek ve tercih ettikleri yöntemlerle öğrencileri desteklemektir.

Yöntem: Çalışmamız Nisan 2021- Mayıs 2021 tarihleri arasında, tanımlayıcı tipte ve iki farklı üniversiteden 262 gönüllü hemşirelik birinci sınıf öğrencisiyle gerçekleştirildi.

Bulgular: Öğrencilerin %70'ten fazlası (n=191) anatomi dersine ilgi duyduklarını ve dersin yüz-yüze olmasını istediklerini belirtti. Öğrenciler derslere çoğunlukla (%81.3; n=213) senkron katılmaya çalıştıklarını fakat uzaktan eğitim ile anatomi dersinin kısmen yeterli olabildiğini ve daha verimli hale getirilemeyeceğini ifade ettiler. Bireysel çalışmada öğrenciler sırasıyla en çok slayt ve ders notlarını (%79; n=207), ders videolarını (%68.3; n=179), atlas ve anatomi web sayfalarını kullandıklarını bildirdiler. Öğrencilerin %51.9'unun (n=136) anatomi web sayfalarını kullandıkları ancak bu öğrencilerin çoğunun sayfada bilgi veren kişinin profilini ve kullandığı kaynakları araştırmadıkları görüldü.

Sonuç: Öğrencilerin yaklaşık $\frac{3}{4}$ 'ünün anatomi dersine ilgi duyduğu, uzaktan eğitimle dersin yeterli olmadığını bu yüzden yüz yüze olmasını istedikleri tespit edildi. Öğrencilerin bireysel çalışmada en çok slayt ve ders notlarını kullandıkları görüldü.

Anahtar Kelimeler: Anatomi; bireysel çalışma; hemşirelik; uzaktan eğitim; pandemi.

Abstract

Aim: The aim of this study is to determine the individual study methods of the students in the anatomy lesson in the distance education process and to support the students with the methods they prefer.

Method: Our study was carried out between April 2021 and May 2021 with 262 volunteer nursing first year students of descriptive type from two different universities.

Results: More than 70% of the students (n=191) stated that they were interested in the anatomy lesson and wanted the lesson to be face-to-face. The students stated that they mostly (81.3%; n=213) try to attend the lessons synchronously, but that the anatomy lesson with distance education can be partially sufficient and cannot be made more efficient. In the individual study, students reported that they mostly used slides and lecture notes (79%; n=207), lecture videos (68.3%; n=179), atlas and anatomy web pages, respectively. It was seen that 51.9% (n=136) of the students used anatomy web pages, but most of these students did not research the profile of the person giving information on the page and the resources they used.

Conclusion: It was determined that approximately $\frac{3}{4}$ of the students were interested in the anatomy lesson, that distance education could not be enough, so they wanted it to be face-to-face. It was observed that the students mostly used slides and lecture notes in individual study.

Key Words: Anatomy; self study; nursing; distance learning; pandemic.

Giriş

Coronavirüs disease-19 (Covid-19), 2019 yılının aralık ayında, Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkmış ve kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Türkiye'de Covid-19 ile ilgili ilk vakalar 11 Mart 2020 tarihinden itibaren görülmeye başlanmış ve pek çok alanda kısıtlamalar gündeme gelmiştir. Bu kısıtlamalar doğrultusunda Yükseköğretim Kurumu (YÖK) tarafından,

23 Mart 2020 tarihinde üniversitelerde dijital imkânlarla uzaktan eğitime başlanması yönünde karar alınmıştır. ⁽¹⁾ Alınan bu karar neticesinde Türkiye'deki tüm üniversitelerde kısa süre içinde hazırlıklar tamamlanarak uzaktan eğitime geçilmiştir.

Uzaktan eğitimin, eğitim öğretim faaliyetlerine ara vermeksizin devam edilebilmesi, yer ve zaman sınırlamasının olmaması gibi pek çok olumlu tarafları yanında öğrenciler açısından bakıldığında eğitimlerini kendi kendilerine devam ettirmek, yalnızlık, iletişimsizlik ve etkileşim yetersizliği gibi sorunları da beraberinde getirdiği görülmektedir. ⁽²⁻⁵⁾

Bu durum uzaktan eğitim sürecinde eğitimlerini kendi kendilerine devam ettirmek zorunda kalan öğrencilerin bireysel çalışma gereksinimlerinin artmasına neden olabilir. Öğrencilik yaşamının önemli bileşenlerinden biri olan bireysel ders çalışma gerekliliği uzaktan eğitim döneminde daha da önemli hale gelmiştir. Günümüzde teknolojik imkanlar sayesinde farklı yöntemlerle, farklı kaynaklardan çok sayıda ve çeşitlilikte bilgiye ulaşılabilmektedir. ⁽⁶⁻⁸⁾ Ancak ulaşılan bilginin niteliği, doğruluğu, bilgiyi veren kişinin yetkinliği gibi konular göz ardı edilmemelidir. İnsan hayatıyla çok yakından ilgili bir mesleğe sahip olacak hemşirelik öğrencilerinin eğitimi ve bu dönemdeki bireysel bilgi edinme durumu özellikle dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

Hemşirelik eğitimi ile tüm yaş grubundaki bireylere sağlık bakımı veren, sağlığın korunması, geliştirilmesi, hastalık ve yaralanmalarda sağlık bakımı ve rehabilitasyonu içeren birçok uygulama yapan hemşirelerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. ⁽⁹⁾

Bu amaç doğrultusunda hemşirelik öğrencileri, öğrenimleri süresince mesleki derslerine temel oluşturacak birçok ders almaktadır. Bu derslerden biri de anatomi dersidir. Hemşirelikte anatomi dersi Hemşirelik Esasları, İç Hastalıkları Hemşireliği, Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği ve Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları gibi diğer derslere zemin hazırlaması açısından önemli bir yere sahiptir. Anatomi dersi insan vücudunun yapısını konu alan geniş bir içeriğe sahip

olması, Latince ve Grekçe terimlerden oluşması, ezbere dayalı olması gibi nedenlerle öğrenciler tarafından “zor ders” olarak görülebilmektedir. ⁽¹⁰⁻¹¹⁾ Bu nedenle dersin anlatımında kadavra ve maket gibi geleneksel yöntemler yanında 3-D görselleştiriciler ve hologramlar gibi teknolojik yöntemlerden de faydalanılmaktadır. ⁽¹²⁾ Ancak pandemi döneminde tüm derslerde olduğu gibi anatomi dersi de uzaktan eğitim yöntemi ile verilmiş ve yukarıda bahsedilen yöntemler kullanılmamıştır. Dersin pekiştirilmesinde ise bireysel ders çalışmanın önemi bir kat daha artmıştır.

Bu araştırmanın amacı pandemi döneminde hemşirelik bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitimle aldıkları anatomi dersi için bireysel ders çalışma yöntemlerini belirlemek ve sonuçlar ışığında Terminologica Anatomica’ya bağlı kalarak görsel içeriklerle birlikte anlaşılır ve kolay ulaşılabilen içerikler oluşturmak amaçlanmıştır.

2. Gereç ve Yöntem

Araştırmanın türü

Araştırma Nisan 2021- Mayıs 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü (BAİBÜ/SBF) ve Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü (KAEÜ/SBF) birinci sınıf öğrencilerinin anatomi dersine bireysel çalışma yöntemlerini belirlemek amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini BAİBÜ/SBF ve KAEÜ/SBF’nde anatomi dersi alan birinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi ise araştırma kapsamında “Google Forms”da oluşturulmuş formdaki gönüllü onamını işaretleyerek formu dolduran öğrenciler oluşturmaktadır. Bu iki üniversitede toplam 350 anatomi dersi alan birinci sınıf öğrencisinden

262'si “gönüllü olarak çalışmaya katılmak istiyorum” butonunu tıklayarak ankete yanıt vermiştir.

Verilerin toplanması ve veri toplama araçları

Araştırmada kullanılan anketin oluşturulmasında literatürden faydalanılmıştır. ^(5,13,14) İlgili literatüre göre hazırlanan “Pandemi Sürecinde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitimle Aldıkları Anatomi Dersi İçin Bireysel Çalışma Yöntemlerinin Belirlenmesi.” başlıklı anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm demografik verileri elde etmeye, ikinci bölüm öğrencilerin derse katılım şekillerini, dersin uzaktan eğitimle verilmesi yönündeki görüşlerini ve derse bakış açılarını belirlemeye yöneliktir. Üçüncü bölüm ise anatomi dersine haftalık ortalama bireysel çalışma sürelerini ve bireysel çalışmada kullandıkları yöntemleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Ankette öğrencilerin düşüncelerini belirlemeye yönelik çoktan seçmeli, açık uçlu ve anketin ikinci ve üçüncü bölümlerinde, istenilen yanıtı derecelendirmeye yarayan 3'lü likert ölçeği kullanılarak 3 tipte 22 soru bulunmaktadır.

Verilerin değerlendirilmesi

Veriler IBM SPSS Statistics Standard Concurrent User V 26 (IBM Corp., Armonk, New York, ABD) istatistik paket programında değerlendirildi. Tanımlayıcı istatistikler birim sayısı (*n*), yüzde (%) olarak verilmiştir.

Araştırmanın etik yönü

Bu araştırmanın yapılabilmesi için; Sağlık Bakanlığı Bilimsel Araştırma Platformundan (12 Mart 2021), BAİBÜ İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (29 Nisan 2021/04) ve çalışmanın yapılacağı kurumlardan (BAİBÜ/SBF: E-58183072-621.01-2100008607/2021, KAEÜ/SBF: E-92802276-755.02.01-00000297398/2021) yazılı izinler ve çalışmaya katılan öğrencilerden

kullanılan anket formuna eklenen “gönüllü olarak çalışmaya katılmak istiyorum” butonu ile gönüllü olurları alınmıştır.

3. Bulgular

3. 1. Demografik bulgular

Tablo 1-Öğrencilere Ait Demografik Veriler (n=262)

Demografik Bulgular	Ort.	SS (±)
Yaş	19.4	1.03
Cinsiyet	Sayı (n)	Yüzde(%)
Erkek	59	22.0
Kadın	205	78.0
Yaşamakta Olduğu Yer		
Köy	40	15.3
Kasaba	1	0,4
İlçe	77	29.4
İl	63	24.0
Büyükşehir	81	30.9
Öğrenim Görmekte Olduğu Üniversite		
BAİBÜ/SBF	154	58.8
KAEÜ/SBF	108	41.2
Toplam	262	100

Öğrencilerin demografik verilerinin sunulduğu Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışmaya iki farklı üniversiteden yaş ortalamaları $19.4 \pm 1,03$ olan ve anatomi dersini ilk defa alan birinci sınıf öğrencilerinden toplam 262 kişi katılmıştır. Katılımcıların %78’ini (n=205) kadın öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %30.9’unun (n=81) büyükşehirde, %15.3’ünün (n=40) köyde yaşadığı belirlenmiştir.

3.2. Araştırmaya katılan öğrencilerin anatomi dersine katılım şekli ve dersle ilgili düşüncelerini belirlemeye yönelik bulgular

Tablo 2- Öğrencilerin Ders Katılım Şekli ve Dersle İlgili Düşünceleri

Derslere katılmada kullanılan araç*	Sayı (n)	Yüzde(%)
Bilgisayar	179	68.3
Cep telefonu	153	58.4
Tablet	9	3.4
Anatomi dersinin verilme yönteminin tercih durumu		
Yüz yüze	206	78.6
Uzaktan (online)	56	21.4
Anatomi dersinin ilgi çekme durumu		
Evet	191	72.9
Kısmen	63	24.0
Hayır	8	3.1
Bölümdeki dersleri anlamada anatomi dersinin gerekli olduğuna inanma durumu		
Evet	235	89.7
Kısmen	26	9.9
Hayır	1	0.4
Anatomi dersinde öğrenilen bilgilerin çalışma hayatında aktif olarak kullanılacağına inanma durumu		
Evet	195	74.4
Kısmen	60	22.9
Hayır	7	2.7
Toplam	262	100

*Birden fazla yanıt verilmiştir.

Öğrencilerin derse katılım şekli ve dersle ilgili düşüncelerinin gösterildiği Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin uzaktan eğitimde derse katılmak için en çok bilgisayar (%68.3; n=179), ikinci sırada ise cep telefonu kullandıkları görülmüştür. Anatomi dersine bakış açılarını belirlemeye yönelik sorularda ise öne çıkan sonuçlar incelendiğinde; öğrencilerin %78.6'sı (n=206) anatomi dersinin yüz yüze olmasını tercih ettiklerini, %72.9'u (n=191) anatomi dersinin ilgilerini çeken bir ders olduğunu, %89.7'si (n=235) diğer dersleri anlayabilmeleri için anatomi dersinin gerekli olduğunu ve %74.4'ü (n=195) anatomi dersinde öğrendikleri bilgileri meslek hayatlarında aktif bir biçimde kullanacaklarına inandıklarını ifade etmişlerdir.

3. 3. Öğrencilerin anatomi dersine haftalık çalışma sürelerini ve bireysel çalışma şekillerini belirlemeye yönelik bulgular

Tablo 3- Öğrencilerin Anatomi Dersine Katılma ve Bireysel Çalışma Şekilleri

Canlı derslere saatinde girme durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	213	81.3
Kısmen	38	14.5
Hayır	11	4.2
Anatomi dersini uzaktan eğitimle yeterli bulma durumu		
Evet	77	29.4
Kısmen	119	45.4
Hayır	66	25.2
Toplam	262	100
Anatomi dersine bireysel çalışma için ayrılan süre (Haftalık ortalama saat)	Sayı (n)	SS (±)
	262	3.7±2.6
Anatomi dersine bireysel çalışmada en çok kullanılan eğitim materyali*		
Ders slaytları ve ders notları	207	79.0
Ders kayıtları	179	68.3
Atlas	139	53.1
İnternet (Anatomi ile ilgili web sayfaları)	131	50.0
Ders kitabı	130	49.6
Sosyal medya	34	13.0
Diğer (Kendi tuttuğum notlar, telefon uygulamaları, youtube videoları....)	14	5.3

*Birden fazla yanıt verilmiştir.

Tablo 3'e göre öğrencilerin %81.3'ünün (n=213) online canlı derslere zamanında katılmaya gayret gösterdikleri belirlenmiştir. Fakat öğrencilerin %45.4'ü (n=119) için canlı derslerin öğrenmede kısmen yeterli olduğu, 1/4 'ü için ise yeterli olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin bireysel çalışmaya haftalık ortalama 3.7 (±2.6) saat ayırdıkları ve bu zaman zarfında en çok (%79.0; n=207) ders slaytlarını ve ders için verilen notları ikinci sıklıkta ders videolarını (%68.3; n=179) ve sırasıyla anatomi atlası (%53.1; n=139) ve interneti (anatomi ile ilgili web sayfaları) (%50; n=131) kullandıkları saptanmıştır.

Tablo 4- Öğrencilerin Anatomi Dersine Bireysel Çalışmada İnternet ve Sosyal Medya Kullanımlarına Yönelik Bulgular

Anatomi dersine bireysel çalışmada internet (anatomi ile ilgili web sayfaları) kullanma durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Evet	136	51.9
Bazen	109	41.6
Hayır	17	6.5
Anatomi dersine bireysel çalışırken sosyal medya (facebook, instagram vb.) kullanma durumu		
Evet	43	16.4
Bazen	83	31.7
Hayır	136	51.9
İnternet ya da sosyal medyada anatomi sayfası takip durumu		
Evet	90	34.4
Hayır	172	65.6
İnternet ya da sosyal medyada anatomi bilgisi veren kişinin profilini araştırma durumu		
Evet	48	18.3
Bazen	92	35.1
Hayır	122	46.6
İnternet ya da sosyal medyada anatomi bilgisi veren kişinin kullandığı kaynakları araştırma durumu		
Evet	48	18.3
Bazen	96	36.6
Hayır	118	45.0
İnternet ya da sosyal medyada anatomik yapıların görsellerini araştırma durumu		
Evet	126	48.1
Bazen	91	34.7
Hayır	45	17.2
Anatomi dersinin uzaktan eğitimle verilmesinden memnuniyet durumu		
Evet	67	25.6
Kısmen	98	37.4
Hayır	97	37.0
Toplam	262	100
Uzaktan eğitimle anatomi dersi sizce daha verimli olabilir mi?		
Yüz yüze olmalı	19	
Ders kayıtları her zaman ulaşılabilir olmalı	11	
Üç boyutlu görseller kullanılmalı	7	
Daha fazla görsel olmalı	6	
Bu koşullarda uzaktan eğitim en iyisi	5	
Eğlenceli etkinlik olmalı	4	
Ders daha yavaş işlenmeli	2	
Ders saati artırılmalı	2	
Uygulamalar kullanılmalı	1	
Toplam	57	

*Birden fazla yanıt verilmiştir.

Tablo 4’te görüldüğü gibi anatomi dersi için bireysel çalışma esnasında öğrencilerin %51.9’unun (n=136) internetteki anatomi ile ilgili web sayfalarını, %16.4’ünün (n=43) ise sosyal medyayı tercih ettiği görülmüştür.

Anatomi dersi için bireysel çalışmada internet ya da sosyal medyayı kullanan öğrencilerden %46.6’sı (n=122) bilgi veren kişinin profilini ve %45’i (n=118) bilgi veren kişinin kullandığı kaynakları araştırmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %48.1’i (n=126) internet ya da sosyal medyayı anatomik yapıların görsellerini araştırmak amacı ile kullandıklarını bildirmişlerdir.

Anatomi dersinin uzaktan eğitimle verilmesinden memnuniyet durumları sorulduğunda öğrencilerin sadece %25.6 (n=67) memnun olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilere “anatomi dersi uzaktan eğitimle daha verimli hale getirilebilir mi” sorusu sorulduğunda öğrencilerin %21.8’i (n=57) yanıt vermiştir. Bu soruya öğrencilerin %43.9’i (n=25) “yüz-yüze olmalı”, %29.8’i (n=17) “ders kayıtları her zaman ulaşılabilir olmalı”, %26.3’ü (n=15) “görseller daha fazla kullanılmalı” yanıtını vermiştir.

Araştırma sınırlılıkları

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar örnekleminizde yer alan öğrencilerin yanıtları ile sınırlıdır. Genellenemez.

Tartışma

Pandemi süreci günlük hayatımızda pek çok alanı etkilediği gibi eğitim-öğretim sürecini de etkilemiştir. Pandemi öncesi üniversitelerde sadece belli dersler uzaktan eğitim yöntemi ile verilmekte iken pandemi döneminde bütün dersler bu kapsamda verilmeye başlanmıştır. Uzaktan eğitimin öğrenciler üzerinde bazı olumlu etkileri olduğu gibi sosyal izolasyon, etkileşimin olmaması, eğitime ulaşamama ve teknik aksaklıkların olması gibi olumsuz etkileri de bulunmaktadır. ^(2-5,15) Bu olumsuzluklar hemşirelik öğrencilerini, öğretiminde kadavra,

maket ve laboratuvar çalışması gerektiren anatomi gibi derslerin bireysel çalışma sürecinde zorlayabilmektedir. Bu sebeple araştırmada hemşirelik öğrencilerinin bilgiye ulaşmada en çok tercih ettikleri anatomi ile ilgili web siteleri olduğu ve bu doğrultuda Terminologica Anatomica'ya bağlı kalarak görsel içeriklerle birlikte anlaşılır ve ilgi çekici web sayfaları oluşturmak amaçlanmıştır.

Bu çalışmaya yaş ortalamaları 19.4 ± 1.03 olan çoğunluğunu (%78; n=205) kadın öğrencilerin oluşturduğu toplam 262 hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencisi katılmıştır. YÖK'ün uzaktan eğitim kararı ile birlikte öğrenciler yaşadıkları bölgelere dönmek durumunda kalmışlardır. Uzaktan eğitimin internet üzerine temellenmiş olması yaşanan yerin özelliğini daha önemli hale getirmektedir. Yaşanan yer internet ve elektrik altyapısı ile ilgili sorunların yaşanmasında önemli bir faktördür. ^(5,16) Bu çalışmada da öğrencilerin %15.3'ünün (n=40) köylerde yaşadığı tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin elektrik altyapısı ve internete ulaşım ile ilgili sorunlar yaşayabilecekleri göz önünde bulundurularak özellikle ders kayıtlarına erişimlerinin sağlanması gerekmektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencinin derse katılımında kullandığı cihaz ve internet oldukça önemlidir. Literatür incelendiğinde farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin öncelikli olarak derse katılımında cep telefonu kullandıkları, ikinci sırada bilgisayar tercih ettikleri görülmüştür. ^(5,17) Ancak bazı araştırmalarda da bu çalışmada (%68.3; n=179) olduğu gibi öğrencilerin bilgisayarı daha çok tercih ettikleri tespit edilmiştir. ^(18,19) Bunda öğrencilerin bilgisayara ulaşabilme imkanları ve özellikle anatomik yapıların görsellerinin bütününe daha büyük ekranda görmek istemeleri sebep olmuş olabilir.

Günümüzde gençlerin eğitim, bilgiye ulaşmak ya da sosyalleşmek amacı ile interneti sıkça kullandıkları bilinmektedir. ⁽²⁰⁾ Bu durum öğrencilerin pandemi öncesi yüz yüze eğitimlere göre uzaktan eğitime daha sıcak bakmalarından açıkça anlaşılmaktadır. ⁽²¹⁻²³⁾ Ancak pandemi

döneminde yapılan araştırmalar incelendiğinde öğrencilerin derslere çoğunlukla yüz yüze katılmak istedikleri tespit edilmiştir.^(5,16,24) Bu çalışmada da öğrencilerin %78.6'sı (n=206) anatomi dersine yüz yüze katılmak istediğini bildirmiştir. Pandemi nedeni ile sosyal ortamlardan uzak kalan ve uygulamalı dersleri sadece teorik olarak alan öğrenciler bu yönde fikir beyan etmiş olabilir.

Ders başarısını etkileyen faktörlerin konu edildiği bir çalışmada derse olan ilgi ve geleceğe yönelik hedefler ders başarısını olumlu yönde etkilemektedir.⁽²⁵⁾ Literatürde hemşirelik öğrencilerinin anatomi dersini klinikle bağdaştıramayabilecekleri ve bu derste öğrendiklerini nerede ve nasıl kullanacaklarını kavrayamayabilecekleri bildirilmektedir.⁽²⁶⁾ Bu durum derse olan ilginin azalmasına ve başarının düşmesine neden olabilir. Bu çalışmada öğrencilerin %72.9'u (n=191)dersi ilgi çekici bulmakta, %89.7'si (n=235) literatürün aksine diğer dersleri anlamada anatomi dersinin gerekli olduğunu düşünmekte ve %74.4'ü (n=195) ise gelecekte meslek hayatında anatomi bilgisini aktif olarak kullanacağını düşünmektedir. Bu düşünceye derslerde anatomik bilgilerin hemşirelik uygulamaları ile ilişkilendirilerek verilmiş olmasının katkısı olduğu ve bu durumun ders başarısını olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Literatüre göre uzaktan eğitimde öğrenciler, derslere çoğunlukla zamanında katılım sağlamak istemektedir ve canlı derslere katılımın ders başarısını olumlu yönde etkilediğini düşünmektedirler.^(5,16,27) Bu çalışmada da öğrencilerin %81.3'ünün (n=213) derslere zamanında katılmaya özen gösterdikleri tespit edilmiştir. Buna öğretim elemanı ile anında iletişime geçebilme ve soru sorabilme imkanı olmasının neden olabileceği düşünülmektedir.⁽²⁻

⁵⁾ Ancak öğrencilerin çoğu derslere canlı katılsalar da dersleri özellikle de uygulamalı dersleri yeterli bulmamaktadır.^(16,28) Bu çalışmada da öğrencilerin sadece %29.4'ü (n=77) laboratuvar uygulaması yapılamayan anatomi dersini yeterli bulduğunu ifade etmektedir. Literatürle benzer

sonuç gösteren bu çalışma, öğrencilerin anatomi dersi için yüz yüze eğitimi daha çok istedikleri görüşünü desteklemektedir.

Uzaktan eğitimde anatomi dersini yeterince verimli bulmayan öğrenciler dersi daha iyi anlayabilmek amacıyla bireysel çalışmaya yönelmektedir. Farklı dersler için yapılan benzer araştırmalar öğrencilerin bireysel çalışmada en çok öğretim elemanının slayt ve ders notlarını kullanmak istediklerini göstermektedir. ^(5,25) Bu çalışmada da öğrencilerin sırasıyla slayt ve ders notlarını (%79; n=207), ders kayıtlarını (%68.3; n=179), anatomi atlasını (%53.1; n=139) ve interneti (anatomi ile ilgili web sayfaları) (%50; n=131) kullandıkları görülmektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda derste kullanılan slayt ve ders notlarının öğrencilerle paylaşılmasının ve ders kayıtlarına ulaşım sağlanmasının bireysel ders çalışmada katkısı olabileceği düşünülmektedir.

Bireysel ders çalışmada internet kullanımının da önemli bir yerinin olduğu görülmektedir. Yapılan bir istatistikte üniversite öğrencilerini de kapsayan 16-34 yaş aralığındaki bireylerde internet kullanımının yüksek olduğunu göstermektedir. ⁽²⁹⁾ Ancak burada internetin sık kullanımından ziyade bilinçli kullanımı önemlidir. İnternet bağımlılığı bulunmayan bireylerin interneti genellikle bilgi amaçlı kullandığı bilinmektedir. ^(30,31) Bilgiye ulaşmada bilgi gereksiniminin belirlenmesi, bilginin bulunması, elde edilmesi ve değerlendirilmesi oldukça önemlidir. ⁽¹⁸⁾ İlman ve arkadaşları (2020) hemşirelik öğrencilerinin bilgiye ulaşmada en çok (%43.3) interneti kullandıklarını tespit etmiştir. Bu çalışmada da öğrencilerin %51.9'u (n=136) bireysel çalışmada interneti aktif bir şekilde kullandıklarını, %41.6'sı (n=109) ise bazen kullandığını ifade etmiştir. Ancak bilgiyi veren kişinin profili ile kullandığı kaynakları sadece öğrencilerin %18.3'ünün araştırdığı görülmektedir. İlman ve arkadaşları (2020) öğrenci hemşirelerin bilimsel bilgi kaynaklarına ulaşma ve kullanabilme düzeylerinin düşük olduğunu bildirmiştir. Bu da ulaşılan bilginin güvenilirliğini sorgulamamızı gerektirmektedir. Bu bağlamda öğrencilere medya okur-yazarlığı dersi verilmesinin katkısı olacağı düşünülmektedir.

Anatomi dersi alan öğrencilerin internet kullanımının bir amacı da anatomik yapıların görsellerine ulaşmaktır. Anatomi öğretiminde kadavra, maket ve teknolojik yöntemler kadar görsellerin de önemli yeri vardır. Bu görseller anatomi atlası gibi fiziki ortamlarda bulunduğu gibi sanal ortamlarda da bol miktarda bulunmaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin %48.1'inin (n=126) aktif, %34.7'sinin (n=91) ise bazen internet ve sosyal medyayı anatomik yapıların görsellerini araştırmada kullandığı görülmektedir. Ancak yine bu çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin (%46.6; n=122) kullandıkları web sayfalarında ve sosyal medyada bilgi verenin profilini ve kullandığı kaynakları araştırmadıkları görülmektedir. Bu nedenle güvenilir ve doğru görsellere ulaşma noktasında öğrenciler güvenli sayfalara yönlendirilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bireysel ders çalışmanın akademik başarıda göz ardı edilemez bir yeri vardır. Bu durum pandemi döneminde derslerin uzaktan eğitimle yürütüldüğü zaman zarfında daha da belirgin hale gelmiştir.

Çalışmamızda öğrencilerin büyük çoğunluğunun anatomi dersine ilgi duyduğu ve uzaktan eğitimle alınan dersin yeterli olamadığını düşündükleri görülmüştür. Bu nedenle hemşirelikte anatomi dersi için bireysel çalışma yöntemlerinin belirlenmesi ve insan hayatıyla çok yakından ilgili bir mesleğe sahip olacak öğrencilerin bu yöntemlerle desteklenmesi önemlidir.

Öğrencilerin farklı bölgelerde yaşadığı ve internet ve elektrik altyapısında yaşanabilecek sorunların online derse katılımı engelleyebileceği düşünülerek ders kayıtlarına ulaşılabilirliğin sağlanmasının, online derse katılımında en çok kullanılan teknolojik aletleri tespit edilerek olmayan öğrencilere bu konuda destek yönlendirmelerinin yapılmasının, anatomi dersi gibi laboratuvar çalışması gerektiren derslerin acil durumlar hariç gelecekte uzaktan eğitimle verilmesi planlanan dersler arasına dahil edilmemesinin, anatomi dersinin özellikle ilgili bölüm uygulamaları ile ilişkilendirilerek verilmesinin, ders başarısının artırılmasında, öğrencilerin

bireysel çalışmada en çok kullandıkları materyallerle desteklenmesinin, güvenli bilgiye ulaşmada internet ve sosyal medya kullanan öğrencilere medya okur-yazarlığı derslerinin verilmesinin, güvenli site ve sayfalara yönlendirilmesinin ya da bölüm tarafından ihtiyaca yönelik web sayfası oluşturulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması ile ilgili olarak herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Kurumsal ve Finansal Destek Beyanı: Yazarlar herhangi bir finansal destek almamıştır.

Yazar Katkıları: Yazarlar eşit katılım sağlamışlardır.

Teşekkür bilgileri: Çalışmaya destek veren öğrencilerimize teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. Öztürk S, İliş BE. Koronavirüs Hastalığı 2019 (Covid-19) Küresel salgının, ortaya çıkmasından itibaren meydana gelen önemli olayların kronolojisi. (2020):1-11.
https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=covid19_kronoloji_enformatik_by.pdf, Erişim Tarihi: 20.04.2021
2. UNESCO/Open and distance education: Trends, policy and strategy considerations. Paris: UNESCO Publishing. 2002;8-9
3. Ekici G. Uzaktan eğitim ortamlarının seçiminde öğrencilerin öğrenme stillerinin önemi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2003;24;48-55.
4. Hassenburg A. Distance education versus the traditional classroom: Comparing the traditional classroom to the virtual one, does being physically present in school make a difference?.Berkeley Scientific Journal. 2009;13(1);7-10.

5. Serçemeli M, Kurnaz E. Covid-19 Pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. Journal Of International Social Sciences Academic Researches. 2020;1(4);40-53.
6. <https://www.ozyegin.edu.tr/tr/psikolojik-gelisim-birimi/bilgilendirici-yazilar/verimli-ders-calisma>. Erişim Tarihi: 23.02.2021.
7. http://haliskutmangilmtal.meb.k12.tr/icerikler/verimli-ders-calismateknikleri_4831333.html
Erişim Tarihi: 23.02.2021.
8. Küçük S, Kapakin S, Göktaş Y. Medical Faculty Students' Views on Anatomy Learning via Mobile Augmented Reality Technology. Journal of Higher Education and Science. 2015;5(3);316-323.
9. Kaşıkçı MK, Akın E. Temel hemşirelik esaslar, kavramlar, ilkeler, uygulamalar. İstanbul Tıp Kitapevleri. 2021.
10. Johnston ANB, Anatomy for nurses: Providing students with the best learning experience. Nurse Education in Practice. 2010;10(4);222–226. DOI: 10.1016/j.nepr.2009.11.009.
11. Bianchi S, Bernardi S, Perilli E, Cipollone C, Biasi JD, Macchiarelli G,. Evaluation of Effectiveness of Digital Technologies During Anatomy Learning in Nursing School. Appl. Sci. 2020;10;1-7. doi:10.3390/app10072357.
12. Wang C, Daniel BK, Asil M, Khwaounjoo P, Cakmak YÖ. A Randomised control trial and comparative Analysis of MultiDimensional Learning tools in Anatomy. Scientific Reports. 2020;10:6120 <https://doi.org/10.1038/s41598-020-62855-6>.
13. Arslan S, Ceylan B, Koçoğlu D. Hemşirelik öğrencilerinin ders çalışma yaklaşımları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2015;59–69.

14. Öz Ceviz, N, Tektaş N, Basmacı G, Tektaş M. “Covid-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime bakışı: Türkiye örneği”. Ulakbilge Dergisi. 2020;52;1322–35. doi: 10.7816/ulakbilge-08-54-06.
15. Akyürek Mİ. Uzaktan eğitim: bir alanyazın taraması. Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi. 2020;4(1);1-9.
16. Şekerci Y, Mutlu Danacı H, Kaynakçı Elinç Z. Uzaktan eğitimin uygulamalı derslerde sürdürülebilirliği: mimarlık bölümleri örneği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2021;12(1);54-68. doi.org/10.29048/makufebed.874055.
17. Sarıtaş E, Barutçu S. Öğretimde dijital dönüşüm ve öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye hazır bulunuşluluğu: Pandemi döneminde Pamukkale Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. IUVD. 2020;11(1);5-22. doi: 10.34231/iuyd.706397.
18. Yıldız İlman A, Eşer İ, Aktan GG. Hemşirelik öğrencilerinin kullandıkları bilgi kaynaklarının incelenmesi. Hemşirelik Bilimi Dergisi. 2020;3(1);19–24.
19. Karadağ, E, Yücel C. Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. Yükseköğretim Dergisi. 2020;10(2);181-192.
20. Sepetçi T, Mencet MS. Akdeniz üniversitesi öğrencilerinin medya kullanım alışkanlıkları ve eğitim amaçlı interneti kullanım bilinci. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi. 2017;7(2);192–218.
21. Kaveevivitchai C, Chuengkriankrai B, Luecha Y, Thanooruk R, Panijpan B, Ruenwongsa P. Enhancing nursing students’ skills in vital signs assessment by using multimedia computer-assisted learning with integrated content of anatomy and physiology. Nurse education today. 2009;29(1);65-72. doi: 10.1016/j.nedt.2008.06.010.

- 22.** Gerdprasert S, Pruksacheva T, Panijpan B, Ruenwongsa P. Development of a web-based learning medium on mechanism of labour for nursing students. *Nurse Education Today*. 2010;30(5):464-469. doi: 10.1016/j.nedt.2009.10.007.
- 23.** McMullan M, Jones R, Lea S. The effect of an interactive e-drug calculations package on nursing students' drug calculation ability and self-efficacy. *International Journal of Medical Informatics*. 2011;80(6):421-430.
- 24.** Keskin M, Özer Kaya D, COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2020;5(2):59-67.
- 25.** Çil Koçyiğit S, Doğan E, TAŞ E. Sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin muhasebe derslerindeki başarılarını etkileyen faktörlerle ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik bir araştırma (ankara üniversitesi ve gazi üniversitesi örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2016;8;222-52. doi: 10.20875/sb.54283.
- 26.** Kırılı M. Hemşirelik eğitiminde anatomi dersinin yeri ve önemi. (Yükseklisans tezi). Afyonkarahisar; Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. 2019.
- 27.** Çoban İ, Yücel K, Baser A, Diniz G. Investigation of online and offline participation of students in health sciences to distance anatomy education. <https://www.researchgate.net/publication/348000387>. (OP) 2020;735-40.
- 28.** Turamanlar O, Güzel H. The view of medical students on the anatomy course given by distance education during Covid-19 pandemic. *Anatomy*. 2020;14(3):202–209. doi:10.2399/ana.20.820414.
- 29.** TÜİK (2019), Türkiye İstatistik Kurumu Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, <https://internet.btk.gov.tr/istatistikler> adresinden erişildi.

30. Young KS. Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder, Cyber Psychology & Behavior. 1998;1(3);237-244. doi.org/10.1089/cpb.1998.1.237.

31. Ceyhan AA. İnternet kullanma temel nedenlerine göre üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanımı ve algıladıkları iletişim beceri düzeyleri. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi. 2011;11(1);59-77.